

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ РЕОРГАНІЗАЦІЇ

УДК 347. 08

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин різні сектори економіки, як у всьому світі, так і в Україні, зазнають значних змін. Об'єктивний процес глобалізації сучасної світової економіки вимагає нового рівня розвитку національних ринків, які стають все більш інтегрованими. Здійснення підприємницької діяльності, отримання високих надприбутків, розширення конкурентоздатності на ринку, підвищення інвестиційної привабливості іноземних інвесторів та постійних вливань іноземних інвестицій в економіку держави зумовлюється зростанням значної кількості підприємницьких товариств, ефективне функціонування на ринку яких гарантує економічна стабільність та належне правове регулювання.

При цьому одним із процесів забезпечення створення стійких, конкурентоздатних та фінансово незалежних підприємницьких товариств є реорганізація, яка виступає способом оптимізації організації їх діяльності залежно від ринкових умов. Адже безперечною перевагою інституту реорганізації є те, що при його застосуванні зберігається стабільність цивільного обороту, забезпечується правонаступництво всього комплексу прав і обов'язків по відношенні до третіх осіб, а відповідно, і гарантування стійких договірних зв'язків, гарантування прав кредиторів та ін. Тому визначення поняття реорганізації є базовою передумовою вироблення ефективного правового регулювання механізму реорганізації, що й обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Загальні теоретичні питання, які стосуються як самого поняття інституту реорганізації, так і окремих способів її проведення, розглядалися у наукових працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як: В. І. Бобрик, О. В. Бакуліна, О. М. Вінник, О.В. Дзера, В. П. Емельянцеv, А. П. Єфименко, Д. В. Жданов, О. М.Зубатенко, А. О. Карлін, О. Р. Кібенко, А. В. Коровайко, В.М.Кравчук,

Н. С. Кузнецова, І. М. Кучеренко, Д. В. Ломакін, С. В. Мартишкін, В. В. Рябота, І. В. Спасибо-Фатєєва, М. Л. Шелухін, Н. В. Щербакова, В. С. Щербина, Д. С. Юдін та інші.

Метою наукової статті є дослідження теоретичних підходів до розуміння інституту реорганізації, у результаті аналізу та узагальнення яких необхідно окреслити основні ознаки, сутність та поняття реорганізації, яка виступає одним із процесів, що забезпечує централізацію виробництва і капіталу в економіці держави.

Вперше на кодифікованому рівні інститут реорганізації юридичної особи був введений у ЦК УРСР 1963 року. Проте з прийняттям Цивільного кодексу України (надалі – ЦК) законодавець при регламентації створення та припинення юридичних осіб відмовився від застосування терміну «реорганізація», зокрема у ЦК та деяких інших законах. Відсутність в ЦК терміну «реорганізація» вчені пояснюють низкою причин, зокрема тим, що, по-перше, не всі форми реорганізації (а саме виділ) мають наслідком припинення юридичної особи, і, по-друге, у багатьох країнах світу під реорганізацією юридичної особи розуміють будь-які важливі зміни в її існуванні, причому такі зміни в більшості випадків не пов'язані з припиненням юридичної особи [1, с. 12]. Для прикладу, у законодавстві Сполучених Штатів Америки термін «реорганізація» має ширше значення, що включає як ті види операцій, при яких відбувається припинення діяльності юридичної особи, так і ті, при здійсненні яких юридична особа продовжує існувати: взаємний обмін акціями, рекапіталізація, відчуження майна у процесі процедури банкрутства тощо [2, с. 143].

В той же час слід звернути увагу на ряд законних та підзаконних нормативно-правових актів, в яких термін «реорганізація» застосовується при регулюванні питань, що стосуються злиття, приєднання, поділу, виділу та перетворення юридичних осіб, для прикладу, такими нормативними актами є Господарський кодекс України (надалі – ГК), Закони України «Про господарські товариства», «Про банки і банківську діяльність», «Про страхування», «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців» тощо. Згідно ст. 59 ГК та ст. 19 Закону України

«Про господарські товариства» припинення діяльності суб'єкта господарювання (товариства) здійснюється шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації.

З наведених у нормативних актах положень випливає, що термін «реорганізація» хоча й закріплений на законодавчому рівні, але фактично продовжує ототожнюватися тільки з припинення юридичної особи та не окреслює сутність даного правового явища. Так, ще С. М. Братусь зазначав, що в радянському праві основною і головною формою припинення юридичних осіб вважалася їх реорганізація – припинення юридичної особи без ліквідації справ і майна [3, с. 355 – 356].

Однак для розуміння сутності поняття «реорганізація» недостатньо аналізу норм вітчизняного та/або зарубіжного законодавства, в яких дане поняття використовується або ж відсутнє. Крім того, для того, щоб зрозуміти, чи використання поняття «реорганізація» є недоліком юридичної техніки, чи необхідністю, від якої законодавець не має права відмовитися, потрібно розкрити сутність реорганізації як правового явища.

Отже, цивільне законодавство не містить поняття реорганізації, перераховуючи лише окремі її види – злиття, приєднання, поділ, виділ та перетворення. У науці реорганізація традиційно розглядається в якості одного із способів припинення юридичної особи поряд із ліквідацією. Зокрема, М. В. Телюкіна зазначає, що реорганізація – це припинення діяльності юридичної особи, що супроводжується загальним правонаступництвом [4]. Є. О. Суханов також розглядає реорганізацію юридичних осіб як припинення, яке тягне перехід прав та обов'язків раніше існуючих юридичних осіб до інших юридичних осіб, тобто правонаступництво [5, с. 148]. І. А. Смагіна вказує, що реорганізація – це припинення організації, внаслідок чого здійснюється перехід прав та обов'язків до інших осіб [6, с. 25].

Однак, слід зазначити, що не всі способи реорганізації супроводжуються припиненням юридичної особи. Зокрема, О. Р. Кібенко вказує на те, що така теорія має певні недоліки, бо не охоплює усі форми реорганізації, наприклад, при виділі, як фор-

мі реорганізації, взагалі не відбувається припинення юридичної особи [7]. Так, у нормах Закону України «Про господарські товариства» виділ відноситься до однієї з правових форм припинення товариства, що не відповідає сутності даного поняття. Адже при виділі створюється нова юридична особа, а юридична особа, з якої здійснюється виділ, продовжує функціонувати. Нова юридична особа створюється також при інших формах реорганізації. Виключенням є реорганізація у формі приєднання – юридична особа, що приєднується, припиняється, а юридична особа, до якої здійснюється приєднання, також проходить процедуру реорганізації, однак нема потреби здійснювати реєстрацію нових установчих документів, як при створенні нової юридичної особи, а достатньо зареєструвати зміни і доповнення до установчих документів, оскільки нової юридичної особи не виникає [8, с. 81].

Тому враховуючи наведені особливості окремих правових форм реорганізації, останню необхідно розглядати не тільки як спосіб припинення юридичної особи, але і як створення юридичної особи у передбачених законом формах. Найбільш вдалою видається позиція С. В. Мартишкіна, який зазначає, що реорганізацію слід розглядати як особливий процес, в результаті якого відбувається припинення та / або створення юридичної особи, що зумовлено переходом прав і обов'язків юридичної особи – правопередника у порядку правонаступництва до іншої юридичної особи – правонаступника [9, с. 7 – 8]. Схожі наукові підходи висловлюються й іншими вченими, зокрема П. П. Черевко, І. С. Шиткіною та іншими [10, с. 152], [11, с. 95]. При цьому в обґрунтування наведених міркувань вчені вказують на те, що первинне значення у процесі реорганізації (злитті, виділу, поділу, перетворенні) відіграє припинення та / або виникнення нової юридичної особи, як суб'єкта цивільних правовідносин, а не майнової бази [10, с. 153]. Зокрема, С. В. Мартишкін обґрунтовує такий підхід до формулювання дефініції тим, що реорганізація відображає, перш за все, процеси, що відбуваються з юридичними особами, а саме припинення діючих і утворення нових юридичних осіб [9, с. 12 – 13].

Однак важко погодитися з висновком дослідника про вторинний характер такої ознаки реорганізації, як перехід прав і обов'язків у порядку правонаступництва. Як зазначає О. М. Зубатенко, саме наявність правонаступництва дозволяє відрізнити реорганізацію від ліквідації як форми припинення суб'єкта господарювання, з одного боку, і від заснування як форми створення юридичної особи, з іншого боку [12, с. 62 – 63]. Крім того, говорити про створення і припинення юридичної особи як основних ознаках реорганізації неможливо, оскільки вони властиві не всім її правовим формам. Такі форми реорганізації, як злиття, поділ і перетворення передбачають припинення юридичної особи і створення нової – її правонаступника, тоді як приєднання передбачає тільки припинення суб'єкта, який приєднується, а виділ – створення нової юридичної особи. Таким чином, ні виникнення, ні припинення юридичних осіб самі по собі не є визначальними загальними ознаками абсолютно для всіх форм реорганізації. Вони визначають фактичний процес, відповідний тій чи іншій встановленій законом формі реорганізації.

Разом з тим, на думку більшості вчених, єдиною спільною ознакою всіх форм реорганізації є перехід майна юридичних осіб, що перебувають у процесі реорганізації, у порядку універсального правонаступництва. Адже, як зазначає А. П. Єфименко, саме за допомогою такого правового механізму, як реорганізація, можливо здійснити необхідні юридичні зміни у структурі капіталу (майні) юридичної особи, мінімізуючи негативний вплив таких змін на виробничу діяльність і відносини з кредиторами» [13, с. 78]. Тому наявність правонаступництва, тобто перехід прав та обов'язків від однієї особи – правопередника до іншої особи – правонаступника характеризує реорганізацію в цілому, як і кожен з її форм. Зокрема, до ознак правонаступництва Б. Б. Черепакін відносить: 1) заміну суб'єкта (активного чи пасивного) у правовідносинах; 2) незмінність основної юридичної характеристики переходу права та/або переходу обов'язків; 3) похідний характер набутого суб'єктивного права або цивільно-правового обов'яз-

ку, характерною ознакою якого є зв'язок між набутим правом чи обов'язком і первинними правовідносинами [14, с. 311].

Отже, розглядаючи реорганізацію з точки зору зміни майнового і правового становища юридичної особи шляхом правонаступництва, В. П. Емельянцев зазначає, що реорганізація – це зміна організаційно-правової участі юридичної особи у цивільно-правовому обороті, що супроводжується переходом майна юридичної особи, що реорганізується, до правонаступників у порядку універсального правонаступництва [15, с. 130]. С. Ю. Козлов визначає поняття реорганізації юридичної особи як зміну її майнового становища, складу учасників, способу участі і правової форми з переходом її прав і обов'язків до іншої юридичної особи або декількох юридичних осіб, тобто з правонаступництвом [8, с. 74].

Такий підхід до поняття реорганізації пропонує також О. В. Коровайко, зазначаючи, що реорганізація є способом консолідації або поділу майна (бізнесу) учасниками юридичної особи на підставі їх суб'єктивних інтересів, які можуть іноді відрізнятися від мети суб'єкта, що перебуває у процесі реорганізації як такого. Це процес заміни осіб в майнових та інших правовідносинах у порядку універсального правонаступництва [16, с. 9, 15 – 16]. При цьому в обґрунтування наведеного вчений вказує на те, що юридичні особи, які перебувають у процесі реорганізації, з моменту прийняття їх учасниками відповідного рішення сприймаються скоріше як об'єкти (мається на увазі протягом певного періоду часу формально належний майновий комплекс), а не суб'єкт правовідношення. Незважаючи на те, що фактичну передачу майна у статутний капітал правонаступникам здійснює суб'єкт, що перебуває у процесі реорганізації, установчі документи новоствореної юридичної особи затверджують учасники останньої [16, с. 15 – 16].

Звичайно, розуміння реорганізації як способу зміни майнового становища юридичної особи в цивільному обороті, в результаті чого відбувається перехід прав та обов'язків від правопередника до правонаступника, найбільш повно відображає сутність та

мету проведення реорганізації юридичної особи як таку, але в той же час фактично відбувається ототожнення даних понять, що не відповідає дійсності. Крім того, слід не погодитися із твердженням, що юридична особа під час реорганізації виступає як об'єкт права, а суб'єктами, які здійснюють реорганізацію, є її учасники. Тому з цього приводу слід зазначити наступне.

По-перше, виходячи із загальних положень, що визначають правове становище юридичної особи як суб'єкта права, остання набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи, якими виступають загальні збори та виконавчий орган. Через органи управління юридична особа здійснює своє волевиявлення. Оскільки до виключної компетенції загальних зборів належить й питання про зміну правового становища юридичної особи шляхом реорганізації, то суб'єктом права при її проведенні виступає саме юридична особа, яка здійснює своє волевиявлення через вищий орган управління, а не її учасники. Також, враховуючи той факт, що рішення про реорганізацію приймається кваліфікованою більшістю голосів, учасники юридичної особи, які заперечують проти проведення реорганізації, мають право вийти у встановленому законом порядку. Зокрема, у Законі України «Про акціонерні товариства», а саме у ст. 68 зазначено, що акціонер товариства має право вимагати здійснення обов'язкового викупу належних йому акцій, якщо він на загальних зборах заперечував проти прийняття рішення про злиття, приєднання, поділ, перетворення чи виділ товариства. Таким чином, суб'єктний склад (кількість учасників) юридичної особи може змінюватися під час проведення реорганізації, в той час, як незмінним ініціатором та суб'єктом реорганізації виступає юридична особа.

По-друге, реорганізацію юридичної особи не слід ототожнювати з правонаступництвом, оскільки реорганізація є процесом, що розпочинається з прийняття рішення про реорганізацію на загальних зборах, що супроводжується вчиненням ряду юридичних дій (наприклад, укладення договору про злиття (приєднання), затвердження передавального акта та розподільного балансу) і завершується внесенням відомостей до Єдиного дер-

жавного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців про припинення юридичних осіб – правопередників та / або створення юридичних осіб – правонаступників. В той же час, як зазначає В. П. Емельянцев, універсальне правонаступництво при реорганізації юридичних осіб має спільні ознаки з універсальним правонаступництвом при спадкуванні, а саме: єдність майна, що переходить однією дією і в один момент часу [15, с. 131], що характеризує правонаступництво при реорганізації юридичної особи як одномоментний перехід прав і обов’язків від юридичної особи – правопередника до юридичної особи – правонаступника. Так, відповідно до ч. ч. 2 ст. 107 ЦК передавальний акт та розподільний баланс мають містити положення про правонаступництво щодо всіх зобов’язань юридичної особи, що припиняється. Тому передавальний акт та розподільчий баланс – це документи, в яких містяться відомості про майно, права та обов’язки, які мають перейти від однієї юридичної особи до іншої в порядку правонаступництва.

З цього приводу існує точка зору, згідно з якою моментом переходу майна, прав та обов’язків до юридичної особи, яка виникла при реорганізації, вважається дата підписання і затвердження передавального акта та розподільного балансу учасниками юридичної особи або органом, що прийняв рішення про її припинення [17, с. 63]. Проте з такою думкою погодитися не можна. Передавальний акт та розподільний баланс підписуються до моменту завершення реорганізації, яким виступає державна реєстрація юридичної особи, що зумовлює розрив у часі між моментом переходу майна, прав і обов’язків у порядку правонаступництва та створенням юридичної особи – правонаступника. У такому випадку виникає проміжок часу, впродовж якого об’єкти правонаступництва залишаються безсуб’єктивними, тобто такими, які не належать жодному суб’єкту права, оскільки нового суб’єкта ще не існує.

Крім того, норми, закріплені в законодавстві, не дають підстав для висновку, що момент правонаступництва виникає під час підписання передавального акта чи розподільного балансу. Від-

повідно до ч. 3 ст. 107 ЦК, підписані головою та членами комісії з припинення юридичної особи і затверджені учасниками юридичної особи примірники передавального акта та розподільчого балансу передаються в орган, який здійснює державну реєстрацію юридичної особи, що припиняється та в орган, який здійснює державну реєстрацію юридичної особи – правонаступника. Згідно положень ЦК і Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб підприємців» при здійсненні державної реєстрації юридичної особи державний реєстратор вносить до Єдиного державного реєстру відомості про юридичну особу, створену у порядку реорганізації, за умови подання таких документів, як передавальних акт і розподільний баланс, що містять положення про правонаступництво. У разі неподання цих документів державний реєстратор має право відмовити у державній реєстрації юридичної особи.

Оскільки юридична особа набуває статусу самостійного суб'єкта права з моменту державної реєстрації, то саме з цього моменту вона має право стати власником майна, прав і обов'язків, з чого випливає, що правонаступництво при реорганізації також виникає як одномоментна дія, яка відбувається під час реєстрації новоствореної юридичної особи та / або припинення юридичної особи – правопередника і в результаті проведення якої майно, права та обов'язки юридичної особи – правопередника переходять до юридичної особи – правонаступника. В ст. ст. 32, 33 даного Закону зазначається, що злиття, поділ та перетворення вважаються завершеними з моменту державної реєстрації новостворених юридичних осіб та державної реєстрації припинення юридичних осіб, що припиняються у результаті злиття, поділу, перетворення; приєднання – з моменту державної реєстрації припинення юридичних осіб, що припиняються у результаті приєднання, та державної реєстрації відповідних змін до установчих документів; виділ – з дати державної реєстрації юридичних осіб, утворених в результаті виділу. З наведеного випливає, що момент правонаступництва і момент закінчення проведення реорганізації збігаються у часі. Тому правонаступництво при реорганіза-

ції можна розглядати як мету, і як правовий наслідок проведення реорганізації. Але реорганізація – це триваючий процес, під час якого правонаступництво виникає як одномоментна дія, яка вчиняється разом із іншими, визначеними законом, фактичними і юридичними діями.

Отже, можна дійти висновку, що ні в законодавстві, ні в доктрині немає єдиного підходу до розуміння сутності реорганізації: з однієї сторони, її розглядають в якості способу створення та / або припинення юридичної особи, з іншої – як зміну майнового становища юридичної особи у порядку правонаступництва. Тому, вважаємо, що реорганізацію слід розглядати крізь призму сукупності ознак, які притаманні даному правовому явищу, не ототожнюючи таку процедуру тільки із зміною організаційно-правової чи майнової складової як кваліфікуючої ознаки реорганізації. Враховуючи все вищезазначене, реорганізацією слід вважати процес, якому притаманні такі ознаки:

1) має місце універсальне правонаступництво, яке полягає у переході майна, прав і обов'язків від юридичної особи – правопередника до юридичної особи – правонаступника;

2) при здійсненні реорганізації відбувається припинення та / або створення юридичних осіб, які перебувають у процесі реорганізації;

3) суб'єктами, які беруть участь у проведенні реорганізації виступають юридичні особи, які передають своє майно, права і обов'язки юридичним особам – правонаступникам;

4) при проведенні реорганізації може відбуватися зміна майнового становища юридичної особи – правонаступника, яка полягає у зменшенні або збільшенні обсягу капіталу, що переходить у порядку правонаступництва та / або зміна суб'єктного складу (учасників), що залежить від порядку та форми проведення реорганізації.

Таким чином, реорганізація складається з декількох етапів, кожен з яких має самостійне юридичне значення, що в сукупності призводять до припинення та/або виникнення юридичної особи (юридичних осіб) – правонаступника (правонаступників) та за-

безпечують правонаступництво. У зв'язку з цим у правовій літературі реорганізацію розглядають як підставу динаміки цивільного правовідношення. Тому з огляду на сукупність юридичних дій (юридичних фактів), спрямованих на досягнення правового результату, постає питання до якого виду юридичних фактів відноситься реорганізація?

В теорії права зазначається, що юридичні факти можуть утворювати певну систему, певний фактичний (юридичний склад), що є сукупністю юридичних фактів, пов'язаних між собою таким чином, що правові наслідки настають лише при наявності всіх елементів цієї сукупності, які окремо можуть узагалі не мати правового значення або породжують не ті наслідки, яких прагнули суб'єкти права. Такі юридичні склади поділяються на прості і складні. Прості юридичні склади є сукупністю фактів, які можуть накопичуватися в довільній послідовності, в той час як складна система юридичних фактів має місце в тих випадках, коли правові наслідки породжуються за умови виникнення складових їх юридичних фактів у строго визначеному порядку і наявності їх разом узятих у потрібний час [18, с. 279 – 280].

Враховуючи сукупність ознак, які визначають сутність реорганізації, приходимо до висновку, що з точки зору виникнення, зміни та припинення цивільного правовідношення, реорганізація є не простою сукупністю юридичних фактів, а складним юридичним складом з дотриманням послідовності виникнення юридичних дій, визначених законом. Так, договір про злиття (приєднання) може бути укладений тільки після прийняття рішення про реорганізацію, а державна реєстрація юридичної особи – правонаступника може відбутися тільки після прийняття рішення на загальних зборах, укладення договору про злиття (приєднання), підписання передавального акта та розподільного балансу. Недотримання цієї послідовності дій не призводить до виникнення правового результату.

Отже, можна дійти висновку, що реорганізація – це триваючий процес, що складається з системи юридичних фактів (складний юридичний склад), який у визначеному законом порядку

зумовлює припинення юридичної особи (юридичних осіб) – правопередника (правопередників) та / або створення юридичної особи (юридичних осіб) – правонаступника (правонаступників) та перехід у порядку правонаступництва майна, прав і обов’язків юридичних осіб, що перебувають у процесі реорганізації (правопередників) до юридичних осіб, що виникли у результаті реорганізації (правонаступників).

1. Юркевич Ю. М. Припинення юридичних осіб з правонаступництвом: Монографія / Юрій Миколайович Юркевич. – Хмельницький. – 224 с.
2. Амоша О. І., Рацупкіна В. М. Юридичні аспекти регулятивного характеру у процесах реорганізації промислових підприємств / О. І. Амоша, В. М. Рацупкіна // *Економіка пром-сті.* — 2009. — № 4. — С. 143 – 151.
3. Братусь С. Н. Субъекты гражданского права / С. Н. Братусь. – М. : Изд-во юридической литературы, 1950. – 367 с.
4. Телюкина М. В. Реорганизация как способ прекращения деятельности юридических лиц / М. В. Телюкина // *Закон и право. Библиотека юриста. Коммерческое право [Электронный ресурс]. – Режим доступа <http://legallib.ru/kommercheskoe-pravo/reorganizatsiya-kak-sposobprekrasheniya-deyatelnosti-yuridicheskikh-lits.html>*
5. Суханов Е. А. Реорганизация акционерных обществ и других юридических лиц / Е. А. Суханов // *Хозяйство и право.* – 1996. – № 1. – С. 148 – 152.
6. Смагина И. А. Предпринимательское право: Учебное пособие / И. А. Смагина. – 128 с.
7. Кибенко Е. Р. Относительно определения понятия «реорганизация»: сравнительная характеристика права Украины и Европейского союза / Елена Кибенко // *Электронный ресурс.* – Режим доступа: <http://ilf-ua.com/ru/publications/articles/docshow/113/>
8. Козлов С. Ю. Создание, реорганизация и ликвидация предприятий [Текст]: правовое регулирование. Бухгалтерский учет при реорганизации и ликвидации предприятий / С. Ю. Козлов, Ю. Ю. Козлов, В. И. Валетов. – М.: Современная экономика и право, 1999. – 139 с.
9. Мартышкин С. В. Понятие и признаки реорганизации юридического лица : автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. юрид. наук: 12.00.03 / С. В. Мартышкин. – Волгоград. – 2000. – 26 с.

10. Черевко П. П. Створення юридичних осіб приватного права: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00. 03 / П. П. Черевко. – Київ, 2008. – 225 с.
11. Шиткина И. С. Корпоративное право: учеб. для студ. вузов / под. ред. И. С. Шиткиной. – М. : Волтерс Клувер, 2009. – 312 с.
12. Зубатенко О. М. Припинення суб'єктів господарювання [Текст] : монографія / О.М. Зубатенко, М.Л. Шелухін; Донецьк. юрид. ін-т Луганського держ. ун-ту внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка, Донецьк. ун-т економіки та права. - Донецьк: ДонУЕП, 2008. – 213 с.
13. Єфименко А. П. Регулювання припинення (реорганізації) та ліквідації юридичних осіб за проектом Цивільного кодексу України // Право України. – 2002. – № 10. – С. 77 – 82.
14. Черепашин Б.Б. Труды по гражданскому праву – М.: Статут, 2001. – 477 с.
15. Емельянцев В. П. Универсальное правопреемство в гражданском праве : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 . – М.: РГБ, 2005. – 210 с.
16. Коровайко А. В. Реорганизация хозяйственных обществ. Теория, законодательство, практика: Учебное пособие. / А. В. Коровайко. – М.: Издательство НОРМА (Издательская группа НОРМА – ИНФРА . М), 2001. – 112 с.
17. Шевченко Н. Момент правонаступництва при реорганізації господарських товариств / Н. Шевченко // Право України. – 2006. - № 4. – С. 62 – 65
18. Цивільне право України: В 2-х томах. Т. 1: Підручник / за заг. ред. Є. О. Харитоновна, Н. Ю. Голубєвої: Вид. друге. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2010. – 832 с.

Сіщук Л. В. Теоретико-методологічні підходи до розуміння поняття реорганізації

У статті досліджено теоретичні підходи до розуміння інституту реорганізації, що обумовлені можливістю відрізнити реорганізацію від ліквідації як форми припинення юридичної особи, з одного боку, і від заснування як форми створення юридичної особи, з іншого боку. Окреслено ряд ознак, які притаманні реорганізації, що в сукупності визначають поняття реорганізації, як правового явища.

Ключові слова: реорганізація, припинення юридичної особи, створення юридичної особи, універсальне правонаступництво.

Сіщук Л. В. Теоретико-методологические подходы к пониманию понятия реорганизации

В статье исследованы теоретические подходы к пониманию института реорганизации, обусловленных возможностью отличить понятие реорганизации от ликвидации как формы прекращения юридического лица, с одной стороны, и

от учреждения как формы создания юридического лица, с другой стороны. Определены ряд признаков, которые присущи реорганизации, что в совокупности определяют понятие «реорганизация», как правовое явление.

Ключевые слова: реорганизация, прекращение юридического лица, создание юридического лица, универсальное правопреемство.

Sischuk L.V. Theoretical and methodological approaches to understanding the concept of reorganization

The article investigates theoretical approaches to understanding the institution of reorganization, resulting from the ability to distinguish the reorganization of liquidation as a form of termination of a legal entity, on the one side, and the establishment as a form of forming a legal entity, on the other side. Outlined a number of features that are inherent in the reorganization, which together define the term «reorganization» as a legal phenomenon.

Key words: reorganization, termination of the legal entity, forming a legal entity, universal succession.

Сліпенчук Н. А.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАННЯ НЕДІЙСНИМИ РІШЕНЬ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ УЧАСНИКІВ ТОВАРИСТВА

УДК 347.724

Постановка проблеми. Як відомо, корпоративне право як предмет захисту містить у своєму змісті як майнові, так і немайнові (організаційні) права. Дана обставина спонукає вітчизняного законодавця до виокремлення самостійних (спеціальних) способів захисту прав учасників (засновників) юридичних осіб корпоративного типу, які б ефективно застосовувались в кожному конкретному випадку. Серед останніх важливе місце відводиться такому способу захисту як визнання недійсним рішення загальних зборів учасників товариства. При цьому, спірним та недосконалим є законодавче регулювання строків оскарження рішень загальних зборів. Також, чинне законодавство, в тому числі Закон України “Про акціонерні товариства”, не містить чітких підстав для визнання недійсними актів органів юридичної особи. Все це обумовлює актуальність дослідження обраної теми.

Ступінь наукової розробки проблеми. Дослідження окремих аспектів даної проблеми проводили В.В. Васильєва, Н.С. Глусь,